

מתוך הספר בידיש: "פנקס קובל"

תרגום בני גבירצמן

א. היינוך (ישראל)

הגימנסיה העברית בקובל

אחד ממוסדות החינוך היהודיים החשובים ביותר בקובל היתה הגימנסיה העברית. לא רק מפני שהיא הפיצה והעמיקה את המודעות לשיחורור הלאומי של העם היהודי בקרב ההמונים בקובל; גם לא מפני שהיא העלתה את הרמה של התרבות היהודית בקרב הנוער בעיר, בעבודה חינוכית יומיומית קשה ופורייה; אלא גם מכיוון שבגישתה העמוקה והרצינית לנער היהודי הציבה בפניו דרישות וגילתה לפניו אופקים רחבים ובכך חינכה שורה ארוכה של פעילים תרבותיים-חברתיים, חינוכיים, אמנותיים ופוליטיים.

הגימנסיה העברית נוסדה בשנים 1921 - 1922. בתחילה היו בה רק שלוש כיתות: ראשונה, שנייה, שלישית. התלמידים הראשונים היו הילדים שסיימו את בית הספר העממי הקיים. הגימנסיה פעלה אז בקומה השנייה של בית הספר.

השנים הראשונות היו קשות מאוד. לא היו ספסלים ושולחנות וציוד הכרחי אחר כגון אמצעי המחשה כטבלאות או תמונות על הקירות. אפילו לא היו מורים יהודיים מוסמכים. משנה לשנה השתפר המצב. בשנת 1927 סיים המחזור הראשון את לימודיו. אותו יום שבו תפרה קבוצת בוגרים יהודיים על כובעיה מגיני דוד מוזהבים ועברה ברחובות העיר כשהיא שרה את "Gaudemus igitur" (בלטינית: הבה נגילה; הימנון בית הספר), נעשה ליום חג של כל האוכלוסייה היהודית.

היו אלה שנים שבהן גאתה האנטישמיות בפולין. שנים שבהן גירשו את בני הנוער היהודיים מבתי הספר התיכוניים הממלכתיים וחסמו בפניהם את הדרך לחינוך גבוה.

מאחורי הגימנסיה העברית ניצב הציבור הרחב של יהודים ציוניים. ציבור זה הצליח בימים הקשים ההם לגייס סיוע לחינוך שהיה נחוץ כל כך לכל האוכלוסייה. רק הודות לסיוע זה הצליח המפעל התרבותי הגדול של הגימנסיה להתפתח ולהוציא מתוכו בוגרים משמעותיים כל כך. ומי עמד בראש, מי היה היזם של המפעל הגדול הזה? היה זה המנהל אשר פראנקפורט ז"ל. הוא היה בנו של צבע עני, אך בכוחות על אנושיים, בעקשנות ובדבקות במטרה, הצליח להגיע לחינוך גבוה וללמוד אפילו בזמנים הקשים ביותר של תקופת הצאר. אבל הוא לא עשה מלימודיו "קרדום לחפור בו", אלא העמיד את עצמו לשירות החינוך של הדור היהודי הצעיר.

אשר פראנקפורט לא שכח אף פעם את מוצאו הדל ותמיד היה רגיש ובעל הבנה מלאה לקשיי תלמידים עניים, אותם שיחרר לגמרי מתשלום דמי לימוד, או שהפחית אותם למענם למינימום. הוא לקח חלק פעיל גם בחיים החברתיים. הוא השתתף בכל מיבצע ציוני חשוב. אבל תמיד שאף לפתח במלואו את הבניין התרבותי שהוא יזם את הקמתו.

בערך בשנת 1930 הוא החל לממש את הרעיון של בניין עצמאי לגימנסיה. בסיועו של משה פרל ועסקנים ציוניים אחרים, וקודם כל הודות לאנרגיות שלו עצמו, שהביאו אותו אפילו אל תלמידיו

שכבר נמצאו בארץ ישראל (כדי לאסוף תרומות לבניין), הוקם ברחוב שבצניקה [יורידיקא] הבניין הדו קומתי של הגימנסיה.

ב-1939, כאשר עברה קובל לשליטת הסובייטים, הביאה פעילותו החינוכית המוערכת להכרזתו כמועמד ל"מועצת העם" (הפרלמנט) של ברית המועצות. רק בגלל פעילותו הציונית הוא לא נבחר אז לתפקיד זה.

בזמן שעבר מכניסת הסובייטים עד לפלישה הנאצית שימש אשר פראנקפורט כמנהל בית הספר התיכון היהודי הגדול, שהחליף את הגימנסיה העברית. בחבר המורים השתתפו אז: רויטמן, ל. חזן, פעל, פ. פואובנה, צווייגל, קושר, אברוך ואחרים, שכמעט כולם ניספו בידי הרוצחים הנאצים.

אשר פראנקפורט עצמו ניספה בין 50 העסקנים היהודיים שנרצחו בידי החיות הנאציות בשנת 1941, זמן קצר לאחר כניסת הגרמנים.

התלמידים והמורים של רשת בתי הספר "תרבות" בקובל

(אותו מבנה שימש בשנים הראשונות את תלמידי הגימנסיה ובית הספר העממי "הרצלייה")